

TYÖSUHDE TUTUKSI

TYÖSUHDE TUTUKSI

- Esihenkilön selviytymisopas

Kirsi Parnila

Kauppakamari

© Helsingin Kamari Oy ja tekijä

ISBN 978-952-418-012-2

ISBN 978-952-418-014-6 (Ammattikirjasto)

ISBN 978-952-418-013-9 (E-kirja)

3., uudistettu painos

Kannen suunnittelu: Anu Mikkonen

Taiton suunnittelu: Ea Söderberg

Sivunvalmistus: Keski-Suomen Sivu Oy

Hansaprint 2025

SISÄLLYS

Lyhenteet	17
Alkusanat	19
1 Esihenkilön velvollisuudet työnantajan edustajana	21
1.1 Syrjintäkielto	22
1.2 Tasapuolinen kohtelu	23
1.3 Määrä- ja osa-aikaisia työntekijöitä koskevat erityisvelvoitteet	24
Vapautuvista työpaikoista tiedottaminen	24
Lisätyön tarjoamisvelvollisuus osa-aikaisille	25
1.4 Työturvallisuus	25
Työnantajan huolehtimisvelvoite	26
Nuoret työntekijät	28
Raskaana olevat työntekijät	28
1.5 Palkanmaksuvelvollisuus	29
Palkankorotukset	29
Palkan eräntyminen	30
Työnantajan kuittausoikeus	30
Palkka työnteon estyessä	31

2 Työntekijän velvollisuudet työsuhteessa	33
2.1 Työn suorittaminen	33
2.2 Lojaliteettivelvoite	33
2.3 Työturvallisuus	34
2.4 Liikesalaisuudet	34
<i>Salassapitosopimus</i>	34
2.5 Kilpaileva toiminta	35
<i>Kilpailukieltosopimus</i>	35
<i>Sivutoimet</i>	38
3 Työsopimus ja työsuhde	39
3.1 Mistä työsuhteen ehdot tulevat?	39
3.2 Työsuhteen normit ja etusijajärjestys	40
3.3 Keskeinen työlainsäädäntö tiivistetysti	41
<i>Työsopimuslaki</i>	41
<i>Työaikalaki</i>	42
<i>Vuosilomalaki</i>	42
<i>Yhteistoimintalaki</i>	42
<i>Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta</i>	42
<i>Työturvallisuuslaki</i>	43
<i>Laki yksityisyyden suojasta työelämässä</i>	43
<i>Tietosuojalaki</i>	43
3.4 Työehtosopimukset	43
<i>Minimiehdot</i>	44
<i>Noudatettavat määräykset</i>	44
<i>Yleissitovuuden vahvistaminen</i>	44
<i>Mitä työehtosopimusta pitäisi noudattaa?</i>	44
3.5 Työsopimus	45
3.6 Paikalliset sopimukset	45
3.7 Vakiintunut käytäntö	45
3.8 Työpaikan ohjeistukset	46

3.9	Työnantajan työnjohtovalta	46
	<i>Tulkintaetuoikeus</i>	47
	<i>Edullisemmuussääntö</i>	47
4	Rekrytointi ja työsopimuksen tekeminen	48
4.1	Rekrytointi	48
4.2	Ilmoitusmenettely	49
	<i>Syrjintä työhönotossa</i>	50
4.3	Työhönotossa kerättävät tiedot	50
4.4	Testit työhönoton yhteydessä	51
	<i>Henkilö- ja soveltuvuusarviointitestit</i>	51
	<i>Huumausainetestit</i>	51
4.5	Työsopimuksen tekeminen	52
	<i>Työsopimuksen keskeiset ehdot</i>	52
	<i>Työsopimuksen muoto ja kesto</i>	64
4.6	Työsuhteen ehtojen muuttaminen	77
	<i>Muuttaminen sopimalla</i>	77
	<i>Työnjohto-oikeuden käyttö</i>	78
	<i>Irtisanomismenettely</i>	78
	<i>Tilapäiset muutokset</i>	79
5	Työaika	80
5.1	Työaikalain soveltamisala ja soveltamisen ulkopuolelle jäävät tehtävät	80
	<i>Johtavassa asemassa olevat työntekijät</i>	81
	<i>Johtamistehtäviin rinnastuvat tehtävät</i>	82
	<i>Toiminnan erityispiirteet</i>	82
5.2	Työajaksi luettava aika	83
	<i>Työajaksi ei lueta</i>	83
5.3	Säännöllinen työaika	87
	<i>Liukuva työaika</i>	88

	<i>Joustotyöaika</i>	90
	<i>Työaikapankki</i>	91
	<i>Lyhennetty työaika</i>	93
5.4	Lisä- ja ylityö	94
	<i>Lisätyö</i>	95
	<i>Ylityö</i>	95
	<i>Lisä- ja ylityöstä maksettava korvaus</i>	96
	<i>Työajan enimmäismäärä</i>	98
5.5	Sunnuntaityö	99
	<i>Sunnuntaityöstä maksettavan korvauksen suuruus</i>	99
5.6	Lepoajat	100
	<i>Päivittäinen tauko eli ruokatauko</i>	100
	<i>”Kahvitauko”</i>	101
	<i>Vuorokausilepo</i>	101
	<i>Viikoittainen vapaa-aika</i>	102
5.7	Työaikakirjanpito	103
6	Perhevapaa	105
6.1	Raskaus	105
	<i>Ilmoittaminen</i>	105
	<i>Synnytystä edeltävät tutkimukset</i>	105
6.2	Raskaus- ja erityisraskausvapaa	106
	<i>Raskausvapaa</i>	106
	<i>Erityisraskausvapaa</i>	107
6.3	Vanhempainvapaa	107
	<i>Vanhempainvapaan kesto</i>	107
	<i>Vanhempainvapaan luovuttaminen</i>	107
	<i>Vanhempainvapaan jakaminen osiin</i>	108
	<i>Ilmoittaminen</i>	109
	<i>Osittainen vanhempainvapaa</i>	109

6.4	Hoitovapaa	110
	<i>Ilmoitusvelvollisuus</i>	110
	<i>Palkanmaksuvelvollisuus</i>	111
	<i>Adoptiovanhemman oikeus hoitovapaaseen</i>	111
	<i>Uusi raskausvapaa hoitovapaan aikana</i>	111
6.5	Hoitovapaa perheenjäsenen tai muun läheisen hoitamiseksi	112
6.6	Osittainen hoitovapaa	113
	<i>Erityistilanteet</i>	113
	<i>Osittaista hoitovapaata koskeva sopimus</i>	114
	<i>Työnantajan oikeus kieltäytyä vapaan myöntämisestä</i>	114
	<i>Kesto ja keskeyttäminen</i>	116
	<i>Raskausvapaa osittaisen hoitovapaan aikana</i>	116
6.7	Tilapäinen hoitovapaa	116
	<i>Vapaan pituus</i>	117
	<i>Ilmoitus</i>	117
	<i>Palkanmaksu</i>	118
	<i>Sairaalan lapsen hoitoetu</i>	118
6.8	Poissaolo pakottavista perhesyistä	118
6.9	Omaishoitovapaa	119
	<i>Ilmoittaminen</i>	120
6.10	Työntekijän ilmoitusvelvollisuus perhevapaiden käytöstä	121
	<i>Pääsääntöisesti kaksi kuukautta</i>	121
	<i>Ajankohdan muuttaminen tai vapaan keskeyttäminen</i>	121
6.11	Vuosiloma perhevapaiden aikana	122
	<i>Kuuden kuukauden jatkoaika</i>	123
	<i>Loman siirtäminen ja ajankohdasta sopiminen</i>	123
	<i>Vuosilomakustannusten korvaaminen työnantajalle</i>	124
6.12	Työsuhdeturva	125
	<i>Työhönpaluuoikeus</i>	125
	<i>Työsuhteen päätyminen ja perhevapaat</i>	127

7	Sairauspoissaolot	129
7.1	Oikeus poissaoloon	129
	<i>Sairaudesta ilmoittaminen</i>	129
7.2	Oikeus sairausajan palkkaan	130
	<i>Sairaus tai tapaturma</i>	130
	<i>Lääkärintodistus</i>	130
	<i>Sairausajan palkka</i>	131
	<i>Saman sairauden uusiutuminen</i>	133
7.3	Osasairauspäiväraha	134
	<i>Edellytyksenä sopimus osa-aikatyöstä</i>	135
	<i>Työntekijän terveydentilan arviointi</i>	135
	<i>Osasairauspäivärahan suuruus ja pituus</i>	136
	<i>Muutokset tehtyyn osa-aikasopimukseen</i>	136
	<i>Kokoaikaiseen työhön paluu</i>	137
	<i>Osasairauspäivärahan vaikutus vuosilomaetuksiin</i>	137
	<i>Osasairauspäivärahan vaikutus sairausajan palkanmaksuvelvollisuuteen</i>	138
7.4	Sairaus ja vuosiloma	139
	<i>Sairastuminen ennen loman alkua</i>	139
	<i>Työkyvyttömyys loman aikana – omavastuu</i>	141
	<i>Siirrettyjen lomapäivien antaminen</i>	142
	<i>Siirtoa pyydettyä</i>	142
	<i>Työkyvyttömyys osoitetaan lääkärintodistuksella</i>	143
	<i>Siirretyn loman antaminen</i>	144
8	Opintovapaa	145
8.1	Millaiseen opiskeluun opintovapaata voi käyttää?	145
8.2	Opintovapaan hakeminen ja myöntäminen	146
8.3	Opintovapaan siirtäminen	147
8.4	Opintovapaan keskeyttäminen	148
8.5	Työsuhteen edut opintovapaan aikana	148

9	Muita tilapäisiä poissaolotilanteita	149
9.1	Asevelvollisuus ja siviilipalvelus	149
	<i>Ilmoitusvelvollisuus</i>	149
	<i>Irtisanomiskielto</i>	150
	<i>Oikeus palata työhön</i>	150
9.2	Naisten vapaaehtoinen asepalvelus	151
9.3	Sotilaallinen kriisinhallinta	151
9.4	Kertausharjoitukset	152
9.5	Kunnallinen luottamustehtävä	152
9.6	Todistajana kuuleminen	153
9.7	Työehtosopimukseen perustuvat vapaat	154
10	Päällekkäiset poissaolot	155
11	Vuosiloma	157
11.1	Määritelmät	157
11.2	Vuosiloman pituus	158
	<i>Työsuhteen keston vaikutus loman pituuteen</i>	159
	<i>Täysi lomanmääräytymiskausi</i>	161
	<i>Työssäolopäivien veroiset päivät</i>	164
11.3	Vuosiloman antaminen	168
	<i>Mitkä päivät eivät ole vuosilomapäiviä?</i>	168
	<i>Loman jakaminen osiin</i>	169
	<i>Ajankohdasta sopiminen</i>	169
	<i>Vuosiloman sijoittaminen työntekijän vapaajaksolle</i>	170
	<i>Yleiset periaatteet kirjattava</i>	171
	<i>Työntekijän kuuleminen</i>	171
	<i>Osa-aikatyöntekijän vuosiloma</i>	172
11.4	Säästövapaa	173
	<i>Oikeus säästää talviloma</i>	173
	<i>Sopimalla lisäksi viikko kesälomasta</i>	173
	<i>Säästövapaasta ja sen käyttämisestä sopiminen</i>	173

11.5	Vuosiloman siirtäminen työntekijän työkyvyttömyyden vuoksi	174
	<i>Työkyvyttömyys loman alkaessa</i>	174
	<i>Työkyvyttömyys loman aikana</i>	175
11.6	Vuosilomapalkka	179
11.7	Vuosilomakorvaus työsuhteen päättyessä	179
11.8	Perhevapaat ja vuosiloma	179
	<i>Vuosiloman ansainta</i>	179
	<i>Vuosiloman antaminen ja vuosilomakustannusten korvaaminen työnantajalle</i>	180
11.9	Vuosilomapalkkalaskelma	180
11.10	Vuosilomakirjanpito	180
12	Menettelytavat työsuhteen päättyessä	182
12.1	Määräaikaisen työsopimuksen päätyminen	182
	<i>Yli viittä vuotta pidempi määräaika</i>	183
	<i>Sekamuotoinen työsopimus</i>	183
	<i>Muuttuminen toistaiseksi voimassa olevaksi</i>	184
12.2	Työsopimuksen irtisanominen	184
	<i>Työntekijä irtisanoutuu itse</i>	184
12.3	Työnantaja irtisanoo työsopimuksen työntekijästä	
	johtuvin syin	186
	<i>Varoitus</i>	187
	<i>Irtisanomisperusteet</i>	189
	<i>Työnantajan kuulemisvelvoite</i>	192
	<i>Työnantajan irtisanomisajat</i>	193
	<i>Irtisanomisperusteeseen vetoaminen</i>	194
	<i>Irtisanomisilmoituksen toimittaminen</i>	195
	<i>Päätätisperusteiden ilmoittaminen työntekijälle</i>	196
12.4	Luottamusmiehen tai muun henkilöstön edustajan irtisanominen	196

12.5	Raskaana tai perhevapaalla olevan irtisanominen	197
13	Muut työsuhteen päättymistavat	199
13.1	Työsopimuksen purkaminen	199
	<i>Purkamisoikeuden raukeaminen</i>	201
	<i>Määräajan laskeminen</i>	201
13.2	Koeaikapurku	202
13.3	Työsopimuksen pitäminen purkautuneena	203
13.4	Eroamisikä	203
	<i>Eroamisiästä sopiminen</i>	204
13.5	Työsuhteen päättäminen sopimalla	204
	<i>Sisältö</i>	205
13.6	Työtodistus	209
14	Työn vähyys irtisanomissyynä	212
14.1	Ennen irtisanomista	212
	<i>Muutosneuvottelut</i>	212
	<i>Työnantajan selvitysvelvollisuus</i>	213
14.2	Irtisanomisen toimittaminen	213
	<i>Työllistymisvapaa</i>	213
	<i>Työsopimuksen päättämisilmoituksen toimittaminen</i>	215
	<i>Irtisanotun työntekijän työllistymistä edistävä valmennus tai koulutus</i>	216
	<i>Työterveyshuollon palvelut irtisanotulle</i>	217
	<i>Päättämisperusteiden ilmoittaminen työntekijälle</i>	217
14.3	Työnantajan takaisinottovelvollisuus	218
	<i>Tiedustelu</i>	218
	<i>Työsuhteen ehdot</i>	218
	<i>Työn samanlaisuus</i>	219

15 Lomautus	220
15.1 Määräaikaisen työntekijän lomauttaminen	220
15.2 Henkilöstön edustajan lomauttaminen	221
15.3 Lomautusperusteet	221
<i>Irtisanomisperuste</i>	221
<i>Tilapäinen työn väheneminen</i>	221
<i>Lomautuksesta sopiminen</i>	222
15.4 Lomautusmenettely	222
<i>Muutosneuvottelut</i>	222
<i>Ennakkoselvitys</i>	222
<i>Lomautusilmoitus</i>	223
<i>Todistus lomauttamisesta</i>	226
15.5 Työsuhteen päätyminen lomautusaikana	226
<i>Työntekijän irtisanoutuminen</i>	226
<i>Työnantajan suorittama irtisanominen</i>	227
15.6 Lomautus ja vuosilomat	227
<i>Loman kertyminen</i>	227
<i>Loman antaminen</i>	228
<i>Loma-ajan palkka</i>	228
<i>Lomautus ja sairaus</i>	228
15.7 Työhön paluu lomautuksen jälkeen	229
<i>Määräaikainen lomautus</i>	229
<i>Toistaiseksi voimassa oleva lomautus</i>	229
15.8 Lomautuksen ajaksi tehdyn työsopimuksen irtisanomisoikeus	230

16 Muutosneuvottelut työvoimaa vähennettäessä ja lomautettaessa	231
16.1 Yhteistoimintalain tarkoittama yritys	232
16.2 Neuvottelujen osapuolet	232
16.3 Neuvotteluesitys eli kutsu muutosneuvotteluun	233

16.4	Neuvottelujen kulku	235
	<i>Toimintasuunnitelma ja toimintaperiaatteet</i>	236
	<i>Neuvotteluvuorituksen sisältö ja sen täyttyminen</i>	237
	<i>Neuvotteluvuorituksen täyttyminen</i>	237
	<i>Työnantajan selvitys</i>	238
	<i>Muutosneuvottelujen kirjaaminen</i>	239
	<i>Avustajien käyttäminen neuvotteluissa</i>	239
	<i>Tiedottaminen</i>	239
	Asiahakemisto	240

LYHENTEET

SVL	sairausvakuutuslaki 21.12.2004/1224
TAL	työaikalaki 5.7.2019/872
tasa-arvolaki	laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609
TEhtoL	työehtosopimuslaki 7.6.1946/436
TSL	työsopimuslaki 26.1.2001/55
TTurvaL	työturvallisuuslaki 23.8.2002/738
työelämän tietosuojalaki	laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004/759
VLL	vuosilomalaki 18.3.2005/162
YTL	yhteistoimintalaki 30.12.2021/1333

ALKUSANAT

Tämä kirja on tehty esihenkilön käytännön tarpeisiin. Työelämässä tulee monesti vastaan tilanteita, joissa on tarpeen saada nopeasti tiivistetty tieto työlainsäädännöstä tai muista työn tekemistä koskevista normeista. Kirjan tarkoituksena ei ole antaa tyhjentävää tietoa, vaikka siinä käsitelläänkin kattavasti keskeisimmät asiat työsuhteen synnystä sen päättämiseen. Ennen kaikkea kirjan tarkoituksena on auttaa esihenkilöä selviytymään työsuhteen eri vaiheisiin liittyvistä käytännön haasteista.

Kirjassa läpikäytävät asiat on kirjoitettu helposti luettavaan muotoon ja valittu lähinnä neuvontatyöni ja pitämieni koulutusten tuoman käytännön kokemuksen perusteella siitä näkökulmasta, mihin asioihin esihenkilöt useimmin apua tarvitsevat.

Kolmanteen painokseen on korjattu lakimuutokset 2024 vuoden loppuun saakka. Muutoksia edelliseen painokseen on tullut runsaasti. Kokonaan on uudistettu perhevapaat, yhteistoimintalaki ja työaikalaki. Myös muihin tekstinosiin on tehty muutoksia.

Helsingissä 2025

Kirsi Parnila